

D Ü Ş Ü N C E

Гуписедерги

köklerden
geleceğe

Şimali Kafkas Derneği gençlerinin çalışmasıdır.

Tasarım: Geriye Talha

Temmuz
2 0 2 1

17.
Sayı

Rusya'da Çerkesliği Benimsemek Politikadır

Yazar: Anzor Kabard

Çeviren: Hajkas Janset

Yazı, 18 Nisan 2019 tarihinde "In Russia, calling yourself Circassian is always political" başlığıyla "opendemocracy.net" internet sitesinde yayınlanmıştır. Hajkas Janset yazıyı bu sayımız için İngilizce'den çevirmiştir.

Dünya genelinde Çerkeslerin internet kullanımı artıyor. Günümüzde Rusya'da, aktivistler tek çatı altında toplanmak için girişimler sergiliyor.

Karaçay-Çerkesya, Rusya'nın Kuzey Kafkasya bölgesinin Karadeniz sahilinde konumlanmış bir cumhuriyettir. Geçen ay, aktivistler yeni bir organizasyon oluşumunu duyurdu. Bu organizasyon, ülkenin başkentinde kurulan "Çerkes Aktivistler Koordinasyon Kurulu" idi.

Kurulun önceliklerinden birisi: Çerkesleri Adigeler, Kabardeyler, Şapsıgılar ve Çerkesler olmak üzere yapay dört gruba ayıran etnik terimleri kullanımdan kaldırmayı hedefleyen bir hareketi desteklemektir. Aktivistler bu etnik ayrımı, Sovyet dönemi "Ulus İnşası"na dayanan bir anakronizm olarak değerlendirdi.

Çerkesler; uzun süre varlıklarını sürdüren, geniş bir insan ağına, azımsanmayacak bir ekonomik ve politik potansiyele sahip, uluslararası bir etnik topluluktur. Ancak buna rağmen yasal açıdan "Çerkes" ismi Rusya'da yalnızca Karaçay-Çerkesya'da yaşayan Çerkesleri temsil etmektedir.

Neyse ki Çerkes toplumunun aktif kesimi bu potansiyeli, topluluğun parlak fikirlerine; benimseyip, geliştirip destekledikleri politik ekonomik yöntemlere dayanan, yeni ve birleşmiş bir ulus meydana getirmekte kullanabilir.

Bir İsimden Fazlası

Yüzlerce yıl Çerkesler tarih sahnesindedir. *Zygians, Kassogians, Petyhorcy* gibi etkileşimde bulundukları birçok toplumun isim babası olmuşlardır. Fakat "Çerkesler" terimi 13.yüzyıldan itibaren çeşitli toplulukların yazılı tarih eserlerinde yer bulmuştur. 15.yüzyılda Memlük-Burji hanedanlığı ve Mısır-Suriye İmparatorluğu tarafından da kullanılmıştır. Yaklaşık 17.yüzyılda ise "Çerkesler" terimi, topluluğun adının diğer dillerdeki kullanım şekillerini, versiyonlarını içine aldı. Bu kelime tüm dünyada Çerkes toplumunun insanlarıyla ve ülkeleriyle özdeşleşti. Bu durum Rusça konuşanlar da dahil olmak üzere bugüne kadar devam etti.

1920'lerde, Sovyetler Birliğinin kuruluşunun ardından otoriteler, Çerkes yerleşim bölgeleri temelinde, yeni etnik kökenler yaratmak üzere bir politikayı hayata geçirdi. Bu topluluklar, 18. ve 19. yüzyıllarda Kuzey Kafkasya'da meydana gelmiş Rus savaşlarının sonunu takip eden etnik arının bir sonucu olarak dağıtıldı. Sovyetler bu arının ardından ise kalan Çerkesleri sembolik ve idari açılardan bölmeye yeltendi. Günümüzde Moskova'nın amaçlarına hizmet etmeye devam eden "etnik terimlendirme sistemi" oluşturuldu.

Moskova'nın stratejisi nettir: İnsanların isimleri, her daim isimden fazlasıdır. Bir isim hak sağlar ve sorumluluklar yükler, itibarı duyurur, miras ve prestijin delilidir ve geleceğe örnek teşkil eder.

Kafkasya'nın 1864'te irtihal edişinden ve Sovyetler tarafından kasıtlı unutturuluşundan sonra bile Batı Kafkasya'daki Rus İmparatorluğu'nun bu zorlu rakibinin gölgesi, bugün hala Rusya'nın Güney bölgelerinde varlığını sürdürüyor. Moskova tarafından idare edilişinin meşruluğu problemi de halen tartışma konusudur.

Hoşnut olun ya da olmayın, her nasılsa, Rusya'nın Çerkesya'yı haritadan "kaldırmasıyla" nihayetlenen Kafkasya'daki savaşı, halen Rus-Çerkes ilişkilerinin merkezindedir. Vahşetin bıraktığı anılar ve sonuçlarının sebebiyet verdiği dindirilemez ve giderilemez dargınlık, Çerkes kimliğinin ayrılmaz, temel ve bütüncül bir parçasıdır.

Çerkesleri silikleştirmek ve ülkedeki "etnik dengeyi" koruma stratejisi; Çerkeslerin kendi anavatanlarından "genel etnik temizliğe" maruz bırakılmasının bir sonucu ve Rusların "Çerkes sorunlarına" karşı geliştirmiş oldukları bir stratejidir. Halihazırda devlet yönetimi devam etmekteyken bu durum değişmeyeceğine şüphe bulunmamaktadır. Bunun nedeni de "Çerkes" kelimesinin bile içgüdüsel olarak tehdit mahiyetindeymiş gibi algılanmasıdır -çünkü imparatorluğun bu adı taşıyanlara karşı zafer kazanmasının bedeli çok ağır olmuştu-.

Bu yüzden bugün Rusya'da birileri kendine Çerkes diyorsa ve Karaçay-Çerkesya'da yaşamıyorsa, kişi siyasetle ilgilenmese dahi bu ifadeyi politik bir noktaya çekiyorlar.

Mektuplardaki Roman

Çerkes ulusal hareketi, yaklaşık 30 yıl önce, Mayıs 1991'de Kabardey-Balkarya'nın başkenti Nalçik'te, Birinci Uluslararası Çerkes Kongresi'nin sona ermesiyle günümüz Rusya'sında siyasi bir faktör olarak gündeme geldi. Mayıs 1991'deki bu yenilik; %90'ı anavatanın dışında yaşayan, dünyanın dört köşesine dağıtılmış, sürgüne maruz kalmış Çerkeslere, yenilenmiş bir yapılanmanın başlangıcını vadediyordu.

Kongre Türkiye, Suriye, Ürdün, Almanya, ABD, Yugoslavya ve İsrail'in yanı sıra Sovyetler Birliği'nin çeşitli bölgelerinden -Moskova, Krasnodar ve Stavropol Kray- Adige, Karaçay-Çerkes ve Kabardey-Balkar'dan delegeleri bir araya getirdi. Kongre delegeleri, öteki hususların yanı sıra, yüzyıllardır bilinen "Çerkes" adını yeniden canlandırmaya karar verdi.

Kongreye katılanlar, yapılan oylamada Kabardey-Balkarya ve Adigey'den gelen hükümet delegelerinin oybirliğiyle Moskova'nın dayattığı bu etnik adlandırmayı reddettiğini görünce, bu sorunun çözüldüğünü düşündüler. Ancak zaman gösterdi ki hiçbir şey görüldüğü gibi değilmiş...

Öncelikle 1990'larda Uluslararası Çerkes Birliği (ICA), Çerkes ulusal hareketinin gidişat programını düzenlemekle aktif olarak ilgilenmiş ve kongrede ismine yakışır bir şekilde varlığını sürdürmüştü. Bu kurum günümüzde, Rus propaganda makinesinin bir dişlisi halini aldı. Fakat geçmişte bu birlik, Rus hükümetine kendilerini temsil eden resmi, tek bir Rusça adlandırılmaya sahip olma hakkının kendilerine iade edilmesi için her düzeyde talepte bulunmuştu.

İnanç Sembolü

1997 ICA girişiminde, Temsil Edilmeyen Milletler ve Halklar Örgütü (UNPO) genel sekreteri Michael van Walt van Praag, Rus Federasyonu Konseyi başkanı Egor Stroyev'e, Rusya'nın yalnızca 1864 Çerkes Sürgünü'nü yasal olarak tanımasını değil, Çerkeslerin anavatanlarına dönüşü için gerekli şartları sağlayıp onları, sürgün edilmiş insanlar olarak kabul etmelerini talep ettiği bir mektup yazmıştır. Söz konusu yazı şunu da içermektedir:

"Şu anda Karaçay-Çerkesya'da Çerkes, Kabardey-Balkar'da Kabardey, Adigey'de Adigeler ve Krasnodar Krayı'da Şapsığlar olarak bilinenler ile Rusya Federasyonu'nda ve dışında yaşayan etnik köken bakımından Çerkesleri (Adigeleri) ve geleneksel olarak kendilerini Adige olarak adlandıran, ancak diğer insanlarca Çerkes olarak tanınan, Çerkeslerin (Adigelerin); ortak bir dili, kültürü, görgü kurallarını ve en önemlisi Nart Destanını paylaştığı göz önüne alındığında tek bir halk olarak tanımak."

UNPO dokümanında yer alan ilginç gerçeklerden birisi: Çerkesliği, Çerkes ulusunun inanç sisteminin pratikte kendilerini Çerkes varsayan kadın ve erkekler arasında oluşmuş, vatani, vatandaşlığı ve inancı farklı olsa da tüm Çerkesleri kucaklayan sıkı, engin kesinlikte bir bağ olarak tanımlamasıdır. Bu bağlar, sürülmüş, anavatanından koparılmış insanların, anavatanlarıyla er ya da geç tekrar buluşmasını sağlayacaktır. Anavatandan zorla koparılmış kalıcılığının kabullenilişi, bireyin Çerkes toplumundan ömrünün sonuna dek dışlanması sebeptir.

Moskova otoriteleriyle süregelen yazılı iletişimin hatırlatılmasının bir önemi yoktur çünkü bu yazışmalar pratikte etkisizdir. Ve ICA'nın çalışmasının anlamsız, belirsiz ve kitlelerin ilgisini çekmeyen "başlangıçlar için" bir ritüele dönüşmesiyle sonuçlanan başarı eksikliği, Rus hükümetinin sonunda onu kabul etmesine izin vermiştir.

Bağlantı

İşlerin bu şekilde ne kadar devam ettiğini kimse bilemez. Ancak nihayetinde Çerkes milliyetçileri Amerikan teknolojisi sayesinde kurtarıldı. Can acıtan bu tablo, internetin hızla yayılışı ve Rusya'nın 2014'teki, yeni neslin yükselişine denk gelen, Soçi Kış Olimpiyatları yarışlarındaki başarısı ile radikal bir değişime uğradı.

2000'lerde, Çerkes gençliği internetin tüm olanaklarına ulaşabiliyordu ve bu aralarında güçlü bir ateş gibi yayıldı. Öncelikle internet forumları ardından sosyal medya grupları, yeni neslinin gelişimini, insanların toplanmasını ve fikir alışverişinde bulunmasını amaç edinen Çerkes milliyetçilerinin odak noktası haline geldi.

150 senedir ilk defa, dünya genelinde birçok farklı ülkede yaşayan, çoğunluğu Türkiye ve Rusya'da olan insanlar, Türk ve Rus otoritelerin emrinde bulunan hiçbir "profesyonel Çerkes'e

ihtiyaç duymadan birbirleriyle iletişim kurabilme ve pozisyonlarını kararlaştırıp topluluk hareketleri organize edebilme imkanına kavuştu. 2000'ler ve 2010'larda Çerkes aktivistlerin çoğu internet savaşlarının olduğu bir ortamda yetişti. Artık yapılması gereken tek şey organize etmek için bir ajanda bulmaktı. Ve o da çok geçmeden ortaya çıktı. Soçi'nin, 2014 Kış Olimpiyatlarına ev sahibi olarak seçilmesiyle, bu fırsat Rusya tarafından kendilerine bizzat sunulmuştu.

Karadeniz şehri olan Soçi'nin Çerkes tarihinde önemli bir yeri vardır. "Büyük Hür Meclis" in (1861), Bağımsız Çerkes Konfederasyonu parlamentosunun kurulu bulunduğu şehirdir. Kafkas Savaşlarının sonları da burada gerçekleşmiştir. Şehrin tüm ünlü plajları binlerce insanın yattığı mezarlardır. Bu insanlar Rus birlikleri tarafından sahile sürülmüş, Osmanlı İmparatorluğu'na gönderilmeyi beklerken de ölmüştür. Dağlarında Büyük Dük Mihail Romanov, 1864'te Çerkesya'nın yıkımını ve Kafkasya'nın sömürgeleştirilmesini kutlayarak zafer selamını almıştır.

Soçi Olimpiyat Oyunları bu kutlamaların 150. yılına denk gelmekle beraber sonradan ortaya çıktığı üzere etkinlik içinde planlanmış bir Çerkes etkinliği bölümü yoktu. Tüm mevzunun, Çerkes halkının hafızasından tarihin bu sahnesinin silinmesi olduğu ortaya çıktı ancak planları beklentilerinin tam tersi sonuçlara sebebiyet verdi.

"Ben Çerkes'im, Sen?"

2007'de, Guatemala'daki haberlerde olimpiyatların ev sahibinin ilan edilişi internette ani bir tepkiye sebep olmuştu. Başlarda kimse bu konuyla alakalı ne yapılabileceğini bilmiyordu. Çok geçmeden bir protesto düzenlendi. Rus İmparatorluğunun Çerkes soykırımını hukuken kabul etmesi talep edildi. Bu talep 1900'lerde bir şimşek etkisi gösterse de 2000'lerde yavaşça etkisini yitirdi. Uluslararası basına yayıldı.

Bu gelişmeler, internetin, tanıtım ve sponsor tedarikine ve tüm yabancı aktivistlerin koordinasyonu için ekstra imkân sağladığı, 2010 Rusya nüfus sayımıyla aynı zamana denk geldi, Çerkes halkının bütünleşme sürecine yeni bir hareket kazandırdı, aktif insanları hızlandırdı.

İlerleyen süreçte Çerkes toplumunun dikkati, dünyanın en büyük Çerkes diasporalarından birine ev sahipliği yapan Suriye'den insan-

ların tahliyesine yardım etmeye yöneldi. Diğer konular haber değerini yavaş yavaş kaybetti. Gizli bağışçıların çabaları sayesinde, sosyal medya aracılığıyla, yaklaşık 2.000 Suriyeli Çerkes, anavatanlarına işçi göçmenler olarak başlangıçta Adigey ve Kabardey-Balkarya'ya tahsis edilen kotalarla -sınırlandırılmış olarak da olsa- geri dönebildi.

Bu trajedi Çerkeslerin geri dönüşü konusunun gündeme getirilmesini sağlasa da 2012'de Rusya'nın müzakerelerle ilgilenmediği açıktı. Mevcut Rus hükümetiyle yapıcı bir diyalog kurmayı ummanın boşuna olduğu da böylece kanıtlanmıştı.

Daha sonra, Suriye Çerkeslerinin Rusya'da resmi olarak Çerkes muamelesi görmüyor oluşu, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile yapılan yazışmalarda bir sorun olarak ortaya çıktı, çıkar iddialarını karmaşıklaştırdı. Rusya'da yaşayan Çerkeslere de kendi durumlarını hatırlattı.

2020'de Rusya'nın ulusal nüfus sayımının yapılacağı tarih yaklaşırken, tüm Çerkes etnik kimliği için tek bir Rusça terim kullanılmasını sağlamak amacıyla yeni bir kampanya başladı ve bu harekette yeni bir hashtag, #ImACirassianAreYou (#яЧеркеcАты)? ortaya çıktı.

Bu konuya ayrılmış yeni bir kaynak açıldı, tematik bir e-posta ağı düzenlendi. Şimdi medya ile yakın koordinasyon olduğu gibi, sosyal medya ve mesajlaşma mecralarında da galaksiler büyüklüğünde Çerkes grupları mevcut. Bugünün teknolojisi ve kaynakları, hedeflerine dokuz yıl öncekinden çok daha kolay ulaşıyor, bu da her şeyden önce akıllı telefonlar sayesinde mümkün oluyor.

SSCB'de, yaşamı bilen ve günümüzün Çerkes ulusallığı konusunda çok az fikri olan daha eski bir neslin üyeleri de dahil olmak üzere, günümüz insanların internet kullanmaya başlaması, internet gazilerinin uzun zamandır bildiği birçok şeyi tekrarlamayı zorunlu kılıyor. Ama aynı zamanda, Rusya'daki hemen hemen her Çerkes ailesi artık meselelerin farkında.

Milliyetçilik Arayışları

Boston Üniversitesi profesörü, milliyetçiliğin başta gelen uzmanlarından, Liah Greenfield, çalışması "Milliyetçilik"de yazmıştır: Modernliğin Beş Yolu, "Milliyetçilik; günümüz dünyasının yeni dayanağı... Dünyamızı olduğu şekliyle yaratan milliyetçiliktir... Milliyetçilik, çağdaşlığı tanımlayan unsurdur".

"Çerkes milliyetçileri" teriminin neden ve hangi bağlamda ortaya çıktığını açıklamaktan kaçınmak için bu alıntıyla yetindim. Halkın oluşturulmasında veya yeniden yapılanmasında, sürece dahil olmuş her insan, yer yerde milliyetçi olarak tanımlanır.

Çerkes toplumunun içinde bulunduğu kriz ancak tam bir yıkımla veya yenilikçi bir atılımla çözülebilirdi. Günümüzün isteksiz öncüleri, takip edebilecekleri bir örnek bulunmadığından, gizli bir dünyada faaliyet göstermekte zorlanıyor. Çin ekonomisinin yükselişinde deniz aşırı Çinlilerin rolü gibi, hepsi incelenmeye değer olsa da burada ne Yahudilerin, Ermenilerin, İrlandalıların ve Tibetlilerin deneyimleri doğru-
dan örnek teşkil edecek nitelikte değildir.

Kasvetli ve sefil bir varoluştan sonra tamamen öngörülebilir, güvenilir ve utanç verici bir ortadan kaybolmanın alternatifi, bilinmeyene doğru bir hamle ve deneyler olmalıdır.

Kuzey Kafkas Kültüründe Çocuk

Waza Abdulkadir

Çocuk; insanın en masum hali. Bir yaşa kadar her şeye muhtaç: Korunmaya, giydirilmeye, sevmeye, yedirilmeye... Çocuğun muhtaç olduklarının kendisine verilmesine, çocuk yetiştirmek denir. Kültür burada devreye girer ve her çocuk kendi kültürünün adetlerine göre yetişir. Böylelikle milletler arasında farklar oluşmaya başlar.

"Evinde eğitimi al, topluma öyle katıl." diyen Çerkesler, çocuklarının ahlaken gelişimini ve her yönüyle topluma yakışmasını arzulamış, buna göre çocuklarına eğitim vermiştir. Aile içinde herkesle farklı bir bağı olan çocuk, sanki hayatın her alanında eğitim almaktadır. Babası bir komutan; annesi şefkatli bir öğretmen; kardeşleri öğrenci; amcaları, dayıları ve dedeleri hayat hocası; halaları, teyzeleri ve büyük anneleri sevgi çemberi... Çocuk, ebeveynleriyle resmi bir ilişki içindedir. Titizliği, ciddiliği, sorumluluğu bu şekilde öğrenir, düzen sahibi olur. Geniş ailesiyle saygıya dayalı, sevgi ve ilgiye bağlı bir ilişkisi vardır. Böylece ruhunu doyurur. Sevgi, merhamet sahibi olur. İki birleşir: İnsan olur.

Çocuk, annesi ve babasıyla yalnız kalmadığı sürece, toplum içinde annesi ve babası yokmuş gibi davranır. Onlarla zorunda kalmadıkça iletişim kurmaz. Ebeveynleri ona karşı toplum içinde ciddi bir tavır takınır. Bunun bir sebebi şudur: "Ebeveyn ve çocuk arasındaki sıkı kurallar, kişiyi anne babasına karşı aşırı bağımlı birisi olmaktan ziyade, büyük aileye bir bütün olarak bağlanmaya teşvik etmek için vardır."¹ Diğer sebep de şu olabilir: Laubalilik aileden uzaklaştırılır. Laubaliliğin meydana getireceği sıkıntılardan aile azade olur. Aile içinde resmi ama kibar bir hava eser. Ne anne, baba üzülür ne de çocuk sıkılır. Aile içinde durum böyledir. Bu ilişki sayesinde çocuğun gözünde, ebeveynlerine karşı saygısı artar, onların bir dediğini iki etmez. "Çocuklar verilen emre anında uyarlar ne bir çocuğun protesto etmek amacıyla ağladığını ne de bir ebeveynin sesini yükselttiğini ya da dövmekle tehdit ettiğine tanık olunur. Bir emir asla iki kez verilmezdi." Toplum içinde anne ve baba dışında herkesin çocukla oynayıp şakalaşabileceğini, çocuğu ilgiye boğabileceğini de burada eklemek lazım. Böylece çocuğun ihtiyacı olan sevgi, toplum içindeyken de kendisine verilmiş olur.

Çerkes toplumunda çocuk değerli hissettirilir. Kendisine sevginin yanı sıra saygı da gösterilir. Fiziksel ceza uygulanmaz. Başarısızlık durumunda küçümsenmez, kızılmaz ancak değer yargılarına uyulmadığında çocuğa kızılır, küçümsenir. Böyle bir durumda çocuğun kulağında "Sen Çerkes değil misin?" cümlesi çınlar. Bu şekilde yetiştirilen bir çocuk, uygun olmayan bir durumla karşılaştığında şiddeti değil, muhatabı küçümseme ve durumu reddetme yöntemlerini seçecektir.

Kuzey Kafkasya kültüründe geniş aile içindeki çocuklar arasında sıkı bir bağ mevcuttur. Kuzenler kardeş gibidir. "Henüz yürümeye başlayan çocuktan on yaşındaki çocuk sorumludur." Kardeşler arasındaki bağ daha da sağlamdır. Büyük kardeş, küçük kardeşinin sofraya otururken elini yıkayıp yıkamadığını dahi kontrol eder. Çocuklar belirli bir yaşa kadar denetim altındadır. Aynı zamanda çocuklara sorumluluk da verilir. "Hiç kimse uzun süre diğerlerinin arkasında kalmaz, tersine kısa sürede diğerlerini denetlemeye başlar." Böylelikle çocuklarda erken yaşta bir bilinç oluşur. "Çerkeslerde on yaşını geçen delikanlı sayılır. Kendisinden mertlik vasıfları beklenir. Verilen terbiyenin sonucu olarak gençlerde doğal bir serbestlik, uydurma değil fakat gerçek bir kibarlık görünür. Bundan dolayı şekil ve hareketlerinde yapmacıklık görülmez, temiz bir doğallık görülür."

Birlikte yaşayabilmek için ortak değerlere sahip olmak gerekir. Aksi takdirde kalabalıklar içinde yalnız yaşarız. Bizim kültürümüz, aynı değerleri taşıyan geniş ailenin, toplumun kültürüdür. Bundan 30 yıl önce köylerde, çevremizde sadece Çerkeslerle yaşarken, belki de kültürümüzün her zerresine ihtiyacımız vardı. Bugün ise Kuzey Kafkasyalı çocukların günlük yaşamlarında soydaşları olmadığı gibi ne teyzeleri var ne amcaları ne de kuzenleri... Dolayısıyla uygulanan adetler zamanla azalıyor, anlamları sırlaşıyor. Çocuk, geçmişte olduğu gibi aile fertlerinin bütünü tarafından yetiştirilmiyor. Artık belirli bir yaşa kadar tek örneği, eğitmeni; annesi ve babası. Bu açıdan, anne ve babanın çocukken sahip olduğu imkanlara çocukları sahip değil. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tarzının, dolayısıyla onlara karşı tutumunun değişmesi gerekiyor. Çocuklarının hayatında onlara şefkat eli uzatan amcaları, dayıları yok. Onları yıkayan, giydiren, saçlarını tarayan teyzeleri de yok... Bugün anne ve baba tüm bu rolleri sahipleniyor. Dolayısıyla, çocuk ebeveynlerine bağımlı bir şekilde yetişiyor. Geniş aileye karşı bağı pamuk ipliğinden zayıf... Bu durum yavaş yavaş toplumun büyükleri tarafından da kabul ediliyor. Dün büyüklerimiz çocuklarıyla arasına mesafe koyan ebeveynleri görünce mutlu olurken bugün çocuklarıyla ilgilenen ebeveynleri görünce mutlu olmaya başladı. Hislerimizi ne kadar zorlasa da belki bu zaman için doğrusu budur. Yahut çözüm olarak uygulanması rahat olan birkaç adet ile orta yol bulunabilir. Sanırım zaman bu durum için en iyi ve doğal çözümünü ortaya çıkaracaktır.

¹ Bu yazı da kullanılan alıntılarda, Sula Benet'in "Abhazlar, Kafkasların Uzun Ömürlü İnsanları" ve Zekeriya Zihni'nin "Çerkesya'da Terbiye ve Sosyal Yaşayış" kitaplarından faydalanılmıştır.

Aile Efradı

- 1 Щхьэгъусэ (Şhağuse) → Eş
- 2 Къуэ (Goe) → Erkek evlat
- 3 Къуэш (Goeş) → Erkek kardeş
- 4 Пхъу (Phu) → Kız evlat
- 5 Шыпхъу (Şıphu) → Kız kardeş
- 6 Анэ (Aane) → Anne
- 7 Анэ-дэлъху (Ane-delxu) → Dayı
- 8 Анэ-шыпхъу (Ane-şıphu) → Teyze
- 9 Адэ (Aade) → Baba
- 10 Адэш (Adeş) → Amca
- 11 Адэ-шыпхъу (Ade-şıphu) → Hala

Cümle

Цыхум и псэр мылӀуи хэклӀфынщ.

Ts'ixum ıpser mıl'ui hek'ıfınş.

İnsanın ruhu ölmeden de çıkabilir.

-м+и → -ın щ → yüklemleştiren ek

Цыху → insan псэ → ruh

мылӀуи → ölmeden хэклӀфын → çıkabilir

Atasözü

Лыхъужь и лъэужь кӀуэдкъым.

(L'ihuj yı tleuj k'uedk'im)

Yiğit adamın izi kaybolmaz.

“Samanlığın seyran olmadığı bir yerden yazıyorum. Ne develer tellal, ne pireler berber burada. Bazılarını kendi hayatına baktığında mutsuz, bazılarını başkalarının hayatına şahit olduğunda huzursuz eden bir şey var burada: Saf gerçeklik.

Bu yüzyıl insanları neye karşı neyle mücadele ettiklerini biliyorlar mı? Bu soru için yetkili mecra ben miyim? Cevabı gelemeyecek, gelse de kimseyi tatmin etmeyecek soruları sormak ya da onlara muhatap kabul edilmek sizin de canınızı sıkıyor/yakıyor muydu? Hayır mı? Ciğerindeki hava tükenene kadar konuşmaya niyetliler var burada; siz de onlardan mıydınız yoksa?

Burada yelkovan boşuna yapışıyor bazılarının paçasına. Çünkü onların nezdinde sürüklenen kendileri değil; dakikalar. Hedefsiz ilerleyen adımlar, maksatsız davranışlar, belirsizlikte sallanan bedenler, baktığını gördü sanan gözler, dinlediğini anladı zanneden kulaklar...

Burada yakaladığımız her parçada biraz daha yarım kalıyoruz. İstedığımız yükselişi her elde edişimizde galibiyetten payımıza düşen hep zayıflık oluyor. Mahrum kaldıklarımız eksiklerimiz değil, fazlasını istediklerimiz çoğu zaman. Yüce bir el tarafından esirgendiğimizi düşündüğümüzde her şey biraz daha yolunda gidiyor sanki. Çevremde sonsuz bir enerjiyle yaşayan insanlar var. Ben ise, “Ya Rabbül âlemin, ya başka zaman ver bana ya başka akıl. Bu zamanın hamallığından belim, şerrinden boynum kırılacak.” diyorum.

Ama nerede görsem; dilinden şiir sızanları/ hakikat örtüsüne bürünenleri/ Güneş’in batışından nasibini alanları/ önce nâra, sonra nura vakıf olanları/ yarımılığından haberli tamamları/ yol değil yön talebelerini/ bilmediğini bilen bilginleri, doğru zamanın bu zaman olduğuna inandırırılar beni. Sizin de neye karşı neyle mücadele ettiğinizi düşündüğünüz olmuş muydu? Cevabı buldunuz mu yoksa geç mi kalmıştınız?

Buradakilere yaşama gücü diliyorum; dürüstlük, adalet ve merhamet ile...

Sahi orası nasıl?”

...

Hasta yakınının uzattığı notu dikkatle okuyan doktor, burnunun ucuna kadar indirdiği gözlüğü yavaşça çıkarıp masaya bıraktı ve “Bu notu nerede buldunuz?” dedi.

Koltuğun ucunda oturur vaziyette doktordan gelecek yoruma odaklanmış hasta yakını, “Evinin yakınındaki mezarlığa gömmek için götürdüklerinden yalnızca bir tanesi. Odasında buldum.” dedi ve duraksadı. “Bazı deliller bizden akıllı oluyor ha doktor?”

Mutsuz Olmak

Kuşha Dimaze

Mutsuz olmak mı? Mutluluğu tabulaştırmak mı?

1953 yılında Almanya'nın Bavyera-Süebya bölgesinde dünyaya gelen Wilhelm SCHMID, Berlin, Paris ve Tübingen'de felsefe eğitimi almıştır. Çeşitli Alman üniversitelerinde görev almış, Riga ve Tiflis Üniversitelerinde de misafir öğretim üyesi yapmıştır. Bir dönem Zürih'te bir hastanede, hastalara "felsefi manevi destek" hizmetinde bulunmuştur. Günümüzde halen Erfurt Üniversitesi'nde felsefe dersleri vermektedir. On sekiz dile çevrilen pek çok farklı eseri bulunmaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse: Aşk Neden Bu Kadar Zordur ve Yine de Nasıl Mümkün Olur? (2014), Sakin Olmak- Yaşlanırken Kazandıklarımız (2015), Mutsuz Olmak (2017), Kendiyle Dost Olmak(2019)...

Kitabın hayatıma girişi tam anlamıyla mutluluğu tabu haline getirdiğim ve haliyle çok mutsuz olduğum bir zamana denk geldi. Zaten kitaplığımdaydı ancak diğer kitaplarımın arasında görünmez olmuş. Oysaki şifa bulmama yardım edecek şey hep karşımdaymış; göremediğim, haberim olmayan, fark edemediğim, düşünemediğim ama aslında çok yakınımdaymış gibi. Böyle söylüyorum çünkü mutluluğu tabulaştırmam aslında pek çok şeyi göremez hale getirmiş beni. Geçtiğimiz günlerde, düşünüşlerimde, satırlarımda hep bir mutluluk arayışı içinde buldum kendimi. Sürekli mutsuz olduğumu dile getirip ne zaman mutlu olacağımı sorgulamışım ama bu sorgulamanın içinde "mutluluk" dediğimin ne anlama geldiğine yer vermemişim. İçinin doldurulması bu kadar zor olan bir olgunun içini tamamen doldurup sonra da gerçekleşmesini beklemem gerektiğini düşünmüşüm sanıyorum. Satır başlarına çok odaklanmış, satır aralarını kaçırmışım hep. Bu kadarını yazdıktan

sonra "İşte şimdi çok mutluyum!" da demeye-ceğim elbette. Artık amacım da bu değil zaten. Eserin bana en büyük katkısı işte bu oldu.

Eser, içinde bulunduğumuz çağın, modernitenin de etkisiyle, insanları sürekli mutlu olmaları gerektiğine inandıran, mutluluğu bir ödev haline getiren, mutlu olunmazsa hayatın yaşamaya değer olmadığını düşündüren bir çağ olduğuna işaret etmiş. Hayatımız boyunca ödevimiz, amacımız mutlu olmak. Bu kadar basit mi gerçekten? Mutsuzluğu diline pelesenk etmiş biri olarak tabii ki mutluluğu basit görmüyorum. Ancak kitaptan esinlenerek yazıyorum ki; mutluluk, mutsuzluk, bunları düşünmek ve yazmak insanoğlunu hayvanlardan ayıran özelliklerden biri ve hayat dediğimiz şey de yaşadığımız duygu değişimlerini anlamlandırarak devam edebilmek. Bir arkadaşımın ifadesi ile: "Flu olan hayata toz pembeyi üfleylebilmek." İşte tam bu noktada mutsuz olunmadan, mutluluğa varılamayacağını ve mutsuzluğu tatmanın bir yerde mutluluk getireceğini ifade etmiş kitap. Küçük tesadüflere değer vermenin kıymetini anlatmış. Tesadüflerin, denk gelişlerin geriye dönüp baktığımızda hayatımızın dönüm noktaları olduğunu ifade etmiş. Yaşadığım bir olay ile de içimde kesinlikle destekledim bu savı. Ayrıca sürekli mutlu olmanın, hazzı tatmanın insanı bir yerde doyumsuzluğa ve doyumsuzluğun kaçınılmaz sonu olan mutsuzluğa götüreceğini ifade etmiş.

Elimizdeki eser, beklenenin ve alışılanın aksine "Şunu şunu yap ve mutlu ol!", "Mutluluk ellerinde!", "Mutlu olacaksın!" gibi sloganlar veya ebedi mutluluk reçeteleri içermiyor. Hatta biraz mutsuz bir hava hâkim. Ancak kitabın sonuna gelindiğinde size kalan duygular, işte onlar mutluluk verici. En azından şahsıma bunları yaşattı. Hayatımız pamuk ipliği misali her an kopabilir ve ne zaman kopacağını asla bilemeyiz ama her şeye rağmen gülümsemeyi başarabilmeyi istemeliyiz.